

Länsstyrelsen
Örebro län

Sture Marklund
Direkt: 019-193566
sture.marklund@lansstyrelsen.se
Fax: 019-193028

BESLUT
2010-03-29 Dnr: 5112-11998-2004

Enligt sändlista

Bilaga 1. Sändlista
Bilaga 2. Hur man överklagar
Bilaga 3. Skötselplan

Länsstyrelsens i Örebro län beslut och föreskrifter angående bildande av naturreservatet Hargemarken i Askersunds kommun

BESLUT

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) beslutar Länsstyrelsen att förklara det område som avgränsas på bifogad karta som naturreservat. Området omfattar del av fastigheterna Harge 1:3, 2:4, 3:8, 3:56, 3:58, 4:3, 4:7, 4:8, 4:69, 5:4, 5:5, 16:1 och 17:8 i Askersunds kommun. Reservatet har den gräns som anges på bifogad beslutskarta och slutligen märks ut i fält.

Naturreservatets namn skall vara Hargemarken.

Syften, föreskrifter samt skötselplan för naturreservatet Hargemarken framgår enligt nedan:

Syfte

- Att bevara biologisk mångfald knuten till naturskogsartad barrblandskog. De artgrupper som särskilt avses är ved- och marklevande svampar, mossor, lavar, vedlevande insekter samt fåglar.
- Att bevara biologisk mångfald knuten till våtmarker och klippstränder. De artgrupper som särskilt avses är mossor och lavar.
- Att genom riktade åtgärder, t ex avveckling av bestånd av främmande trädslag, återställa miljöer och en dynamik som kännetecknat mellansvenska barrskogar i naturstadiet.
- Att tillgodose behovet av attraktiva områden för friluftslivet. Området skall i sin helhet vara tillgängligt för det rörliga friluftslivet.

Föreskrifter

För att tillgodose syftet med naturreservatet förordnar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 3 och 22 §§ förordningen (1998: 1252) om områdeöskydd enligt miljöbalken mm., att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande naturreservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden inom naturreservatet

Utöver vad som gäller enligt annan lagstiftning är det förbjudet att:

1. Bedriva täkt, muddring eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi, botten, yt- eller dräneringsförhållanden
2. Anordna upplag
3. Anlägga väg eller stig
4. Framföra motordrivet fordon i terräng
5. Dra fram ny mark- eller luftledning
6. Uppföra ny- eller tillbyggnad eller annan anläggning
7. Utföra något slag av avverkning, gallring eller röjning, så eller plantera skogsplantor, samla ihop eller föra bort några levande eller döda träd eller träddelar
8. Uppföra nya jaktorn eller permanenta jaktpass, röja siktgator eller stödutfodra vilt

Förbudet enligt p 4 skall ej utgöra hinder för uttransport av fälld älg eller annat högvilt med terrängskoter, t ex fyrhjuling. Vid körning ska i första hand befintliga stigar och leder användas och särskild försiktighet ska iakttas för att undvika skador på mark och vegetation.

Förbuden enl pp 1, 3 och 7 skall ej utgöra hinder för underhåll av befintlig brukningsväg.

Förbudet enligt punkten 5 skall ej utgöra hinder för underhåll av befintliga elanslutningar till fastigheterna Harge 1:29 och 3:59

Förbudet enligt p 6 skall ej utgöra hinder för nyttjande och underhåll av befintliga, mindre bryggor och anläggningar för båtuppdragning och

båtförvaring vid stranden nedanför fastigheterna Harge 1:29 och 3:59.
Anläggningarna får ej utnyttjas så att de förhindrar passage längs strandstig.

Förbudet enligt p 7 skall ej heller utgöra hinder för ägarna till fastigheterna Harge 1:29 och 3:59 att i enlighet med föreliggande servitutsrätt underhålla befintlig gångstig samt ledning för sommarvatten.

Föreskrifterna enligt 7 kap 5 § miljöbalken träder i kraft den 10 maj 2010.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelse för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten förpliktas tåla att följande åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet.

1. Utmärkning av reservatet
2. Uppsättande av informationstavlor
3. Restaurering och skötsel av biotoper, t ex naturvårdsbränning, vilka åtgärder behövs för att uppnå reservatets syften
4. Genomförande av undersökningar av förekomst av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Det är förbjudet att

1. bortföra eller skada döda träd eller träddelar

Enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller ordningsföreskrifterna omedelbart efter att de har trätt i kraft även om de överklagas.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den 10 maj 2010.

Ovanstående föreskrifter skall inte utgöra hinder för förvaltaren att utföra de åtgärder som erfordras för reservatets vård och skötsel.

Fastställande av skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., fastställer Länsstyrelsen den till beslutet fogade skötselplanen för naturreservatet (bilaga 3).

Uppgifter om naturreservatet

Namn: Hargemarken

Län: Örebro län

Kommun: Askersund

Församling: Hammar

Berörda fastigheter: Harge 1:3, 2:4, 3:8, 3:56, 3:58, 4:3, 4:7, 4:8, 4:69, 5:4, 5:5, 16:1 och 17:8

Lägesbeskrivning: 13 km SSO Askersund

Naturgeografisk region: Skogslandskapet i Tiveden – Tylöskogen - Kolmården

Kulturgeografisk region: Mellansvenska skogsbygderna

Ekonomiskt kartblad: 9F 2a (09520), 9F 3a (09530)

Topografiskt kartblad: 9F SV Finspång, 09551

Areal: Total landareal 137 ha

Markägare: Naturvårdsverket samt privata

Objektsnummer: RegDOS 2013473

Förvaltare: Länsstyrelsen

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Naturvårderna längs Vätterns stränder och i Hargemarken har successivt lyfts fram allt sedan den fysiska planeringen på 1970-talet. I och med det svenska ratificerandet av konventionen om skydd av den biologiska mångfalden fick naturskyddet och i synnerhet skyddet av de kvarvarande gammalskogarna en hög prioritet i Sverige. Grunden lades fast genom riksdagsbeslut om miljömål år 1999, då bl a miljö kvalitetsmålen levande skogar och ett rikt växt- och djurliv beslutades.

Efter att år 2004 ha erhållit Naturvårdsverkets godkännande av att de naturvården som låg till grund för Länsstyrelsens förslag till naturreservat var rätt bedömda och tillräckliga för att motivera reservatsbildning gav Naturvårdsverket klartecken till att inleda förhandlingar med berörda markägare om markåtkomst för reservatsbildningen. I och med detta klartecken kallade Länsstyrelsen till ett informationsmöte med berörda

markägare där representanter från kommunen, lantmäteriet och länsstyrelsen deltog.

Förhandlingar om markåtkomst har därefter skett och avtal med de flesta markägarna har tecknats. Förhandlingarna med ägaren till Harge 4:3 och 16:1 har dock ännu inte nått resultat och Länsstyrelsen beslutade 2008-04-14 om ett interimistiskt förbud för denna del av det planerade reservatet. Beslutet löper på tre år. Det överklagades varvid Regeringen avsåg överklagandet men förkortade gällandetiden till två år.

Samråd med kommunen har skett.

Ärendet har remissbehandlats vilket föranlett vissa förändringar. De flesta förändringarna är marginella. Frågan om skyddet av vattenområdet utanför Hargemarken har dock på Byalagets inrådan skjutits upp och avses tas upp senare när förhandlingarna om markåtkomsten vid Klåvudden avslutats. Målsättningen är då att tackla skyddsbehovet för fastigheten Harge S:19 i sin helhet.

Landberg har sammanfattningsvis inkommit med flera inlagor under ärendets gång och senast 2010-03-22, samt varit i muntlig kontakt med handläggare och förhandlare på Länsstyrelsen och för Naturvårdsverket.

SKÄLEN FÖR BESLUTET

Hargemarken utgör en klippig kuststräcka belägen längs Vätterns nordöstra strand. Området är bevuxet med hållmarkstallskog och mer eller mindre senvuxen barrblandskog med visst lövinslag. Det finns flera mindre bestånd av bland- och lövsumpskog i terrängsvackor där växtkraften är högre. Asp förekommer i brantområden. Inslag av ädellöv förekommer längs sydkusten och i områdets centrala del. Den mest utpräglade naturskogskaraktären återfinns i områdets klippbranter och på dess hållmarkspartier.

Området har en markerad topografi utgörande del av Vätternförkastningens bergiga nordöstsida. Bergen inom det avgränsade området når en höjd av 175 m ö h, medan Vätterns yta ligger på 89 meters höjd. Hargemarkens södra strandlinje var under Yoldiahavets tid starkt exponerad och fornstrandvallar från denna epok finns bevarade i den centralt belägna viken. Några hundra meter väster om denna har vågerosionen i kombination med bergets klyftstruktur format den markanta strandgrottan Fläskberget.

BESLUT
2010-03-29 Dnr: 5112-11998-2004

Den strandnära skogen utmärks av solexponerade gamla tallar och av en stor mängd död tallved. I de inre delarna av Hargemarken, där andelen gran är högre, finns flera bestånd med stora koncentrationer av skägg- och tagellavar. Närheten till Vättern bidrar sannolikt till hög luftfuktighet i området. I kombination med goda ljusförhållanden i den luckiga skogen ger det upphov till ett för mossor och lavar mycket gynnsamt lokalklimat. Bland rödlistade kryptogamer kan nämnas förekomsten av ladlav, laxgröppa, skogsäckmossa och laven *Peltula euploca*.

Ett för länet betydande antal sällsynta och åtminstone periodvis rödlistade skalbaggar finns också i området. Arter som har mycket svårt att överleva i våra produktionsskogar. Till barnnaturskog är t ex orangevingad kamklobagge, gropig brunbagge, bronsbjon och Thomsons trägnagare knutna medan björkblåxe, rödrocken *Ampedus cinnabarinus* samt bandad albrunbagge förekommer i lövnaturskog. I bergbranterna finns på många ställen äldre, solexponerade aspar. I barken, vid basen av dessa, finns på flera ställen angrepp av den vackra, kopparfärgade asppraktbaggen. Högre upp på stammarna där barken har fallit av och veden är hård, finns angrepp av stor stekelbock, *Necydalis major*, och på lägre nivå där barken ännu är kvarsittande lever *Saperda perforata*. Gamla sälgar är angripna av den vackra, stora, paranta och metallglänsande myskbocken.

Områdets stränder är i huvudsak klippiga. Längs sydkusten finns dock ett par sandiga vikar. Vid Isgrönnorna ligger en liten arkipelag av klippöar och utanför sydkusten ligger också ett par öar. Området utgör ett unikt, stort och nästan helt oexploaterat vildmarksområde av mycket stort värde för det rörliga friluftslivet. I "Fördjupning av översiktsplanen avseende Norra Vättern och dess stränder inom Askersunds kommun" från 1997 beskrivs fastlandsdelen av Hargemarken som "det största vildmarksbetonade området vid länets Vättekust". Här finns möjligheter till såväl klippbad som barnvänliga strandbad och till strandfiske. Den strandnära, omväxlande vildmarksnaturen lockar till äventyrsvandringar, besök av scouter och andra som söker spännande naturupplevelser. Området är som ovan nämnts av riksintresse för friluftslivet.

Genom den översyn av den föråldrade miljölagstiftningen som genomfördes under 90-talet, beslutade riksdagen införa den moderna miljöbalken år 1998. I denna namngavs i 4 kap. 2 §, vissa riksintresseområden, vilka skulle särskilt beaktas och skyddas med tanke på friluftslivets behov. Områden där riksintresseavvägningen redan gjorts i de fall motstående riksintressen också förelåg. Ett av dessa områden är "Vättern med öar och strandområden". Riktlinjerna för området enligt miljöbalken är att "Exploateringsföretag och

andra ingrepp i miljön får komma till stånd i dessa områden endast om de inte möter något hinder enligt 2-7 §§ och om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden". I ingressen till 4 kap. 2 § anges för de omnämnda områdena att "Inom följande områden skall turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets intressen beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön".

Området har genom sin storlek och omväxlande natur ett mycket högt värde för det rörliga friluftslivet. Den lilla byggnaden vid Isgrönnaviken är ur allmän synpunkt mycket olämpligt belägen och Länsstyrelsen avser att i första hand genom förhandlingar inköpa denna för avveckling och i andra hand genom tvångsåtgärder. I nuläget delar den det planerade reservatet i två delar på ett ur nyttjandesynpunkt mycket olämpligt sätt, vilket än mer skulle accentueras vid en fortsatt utbyggnad och exploatering av området. Markåtkomsten för reservatsbildningen sker genom en förhandlingsprocess där markägarna erbjuds stöd till såväl förhandlingar som till bytesmark om så önskas. Kan lösning inte nås förhandlingsvägen kan Länsstyrelsen ändå besluta om bildande av naturreservat med de föreskrifter som behövs för att uppfylla syftet med reservatsbildningen. Ersättning kan då erbjudas genom förhandlingar inom en ettårsperiod eller genom domstol. Naturvårdsverket rekommenderar Länsstyrelserna att gå till beslut om naturreservat när avtal om markåtkomst slutits för huvuddelen av de fastighetsdelar som berörs av naturreservatet.

Området hyser naturskogsartad, talldominerad barrblandskog med rikt- växt och djurliv. Ett större antal rödlistade skalbaggar samt några kryptogamer knutna till död ved och strandmiljöer har dokumenterats i området. Formellt skydd av området ligger i linje med Länsstyrelsens uppdrag enligt miljö kvalitetsmålet "Ett rikt växt och djurliv".

Hargemarken ligger i den värde trakt, Tiveden – Norra Vättern, som i den regionala strategin för formellt skydd av skog i Örebro län, utpekats som ett område prioriterat för formellt skydd. Mot bakgrund av ovan beskrivna värden, kvalitetssäkrade av Naturvårdsverket, ligger förslaget i linje med Länsstyrelsens uppdrag enligt miljö kvalitetsmålet "Levande skogar".

Området har således sådana värden att de motiverar ett starkt och långsiktigt skydd. Utan detta skydd kan inte överlevnaden av ovan angivna biologiska mångfald garanteras. Utan detta skydd preciserat i föreslagna föreskrifter kan inte heller områdets värden för det rörliga friluftslivet säkras på det sätt som föreskrivs för riksintressena inskrivna i Miljöbalken 4 kap 2 §.

BESLUT
2010-03-29 Dnr: 5112-11998-2004

Området är vidare för litet för att komma ifråga som nationalpark varför skydd som naturreservat föreslås. Förutsättningarna att bevara områdets biologiska mångfald liksom livsmiljöer finns om de bevarandemål uppfylls som framgår av bifogad skötselplan.

Beslutet strider inte mot kommunal översiktsplan eller detaljplan och är därmed förenligt med 7 kap 8§ miljöbalken.

Det är vidare i linje med Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken.

Vid en avvägning, enligt 7 kap 25 § miljöbalken, mellan allmänna och enskilda intressen bedömer Länsstyrelsen att den inskränkning i enskild rätt att använda mark och vatten som beslutet om naturreservat innebär inte går längre än vad som krävs för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses.

Länsstyrelsen bedömer att den föreslagna ordningsföreskriften enligt 7 kap 30 § MB innebär så begränsad kostnadsmissig och andra konsekvenser för allmänheten att det saknas skäl för en konsekvensutredning enligt 4 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning

---

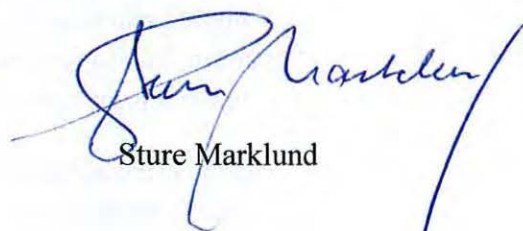
Detta beslut kan överklagas. (Se bilaga.)

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Rose-Marie Frebran

I den slutliga handläggningen av ärendet deltog länsrådet Kjell Unevik, avdelningschefen Magnus Eklund, länsjuristen Johan Strandberg, bitr. länsarkitekten Christina Gustavsson samt föredraganden, naturvårdshandläggaren Sture Marklund.

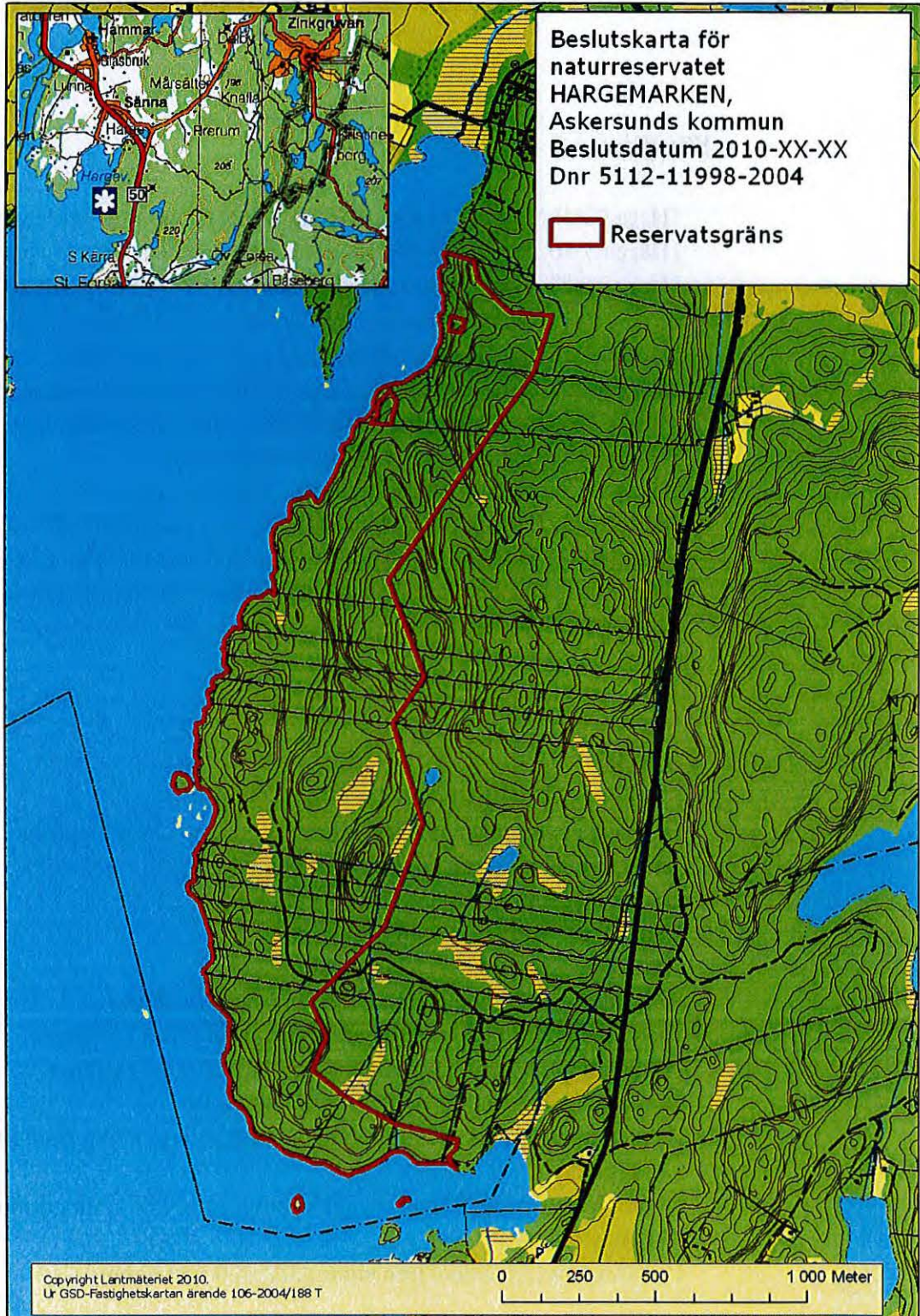

Rose-Marie Frebran

Sture Marklund

Bilaga 2.**HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT**

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni skriva till Länsstyrelsen. Tala om i brevet vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange beslutets diarienummer och datum. Tala också om vilken ändring i beslutet Ni vill ha.

Länsstyrelsen måste ha fått överklagandet inom tre veckor från den dag beslutet kungjordes i dagspressen, annars kan överklagandet inte prövas.

Om Länsstyrelsen inte själv ändrar beslutet på det sätt Ni begärt sänder Länsstyrelsen överklagandet vidare till regeringen (miljödepartementet).

Om Ni vill ha ytterligare upplysningar kan Ni vända Er till Länsstyrelsen, tel 019-19 30 00.

Bilaga 3. Skötselplan för naturreservatet Hargemarken

BESKRIVNING

1. Syftet med reservatet

- Att bevara biologisk mångfald knuten till naturskogsartad barrblandskog. De artgrupper som särskilt avses är ved- och marklevande svampar, mossor, lavar, vedlevande insekter samt fåglar.
- Att bevara biologisk mångfald knuten till våtmarker och klippstränder. De artgrupper som särskilt avses är mossor och lavar.
- Att genom riktade åtgärder, t ex avveckling av bestånd av främmande trädslag, återställa miljöer och en dynamik som kännetecknat mellansvenska barrskogar i naturstadiet.
- Att tillgodosä behoven av attraktiva områden för friluftslivet. Området skall i sin helhet vara tillgängligt för det rörliga friluftslivet.

2. Beskrivning av bevarandevärdena

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Hargemarken
Objektnummer	RegDOS 2013473
Skyddsform	Naturreservat
Län	Örebro
Kommun	Askersund
Markslag och naturtyper (ha): Skogbärande mark	101ha
Prioriterade bevarandevärden:	Barnnaturskog, klippstränder, våtmarker, friluftsliv

2.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Områdets skogar har i huvudsak nyttjats för skogsbruksändamål. Kulturpåverkan genom skogsbete har förekommit, liksom små odlingsförsök. Vid Isgrönnaviken finns en mindre byggnad. I området norra del finns ett par fritidsfastigheter som enklaver i området.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska bevarandevärden

Barrblandskog med rikt växt- och djurliv. Klippstränder med rik lav- och mossflora.

2.3.2 Värden för friluftslivet

Områdets stränder utgör omtyckta och värdefulla besöksmiljöer för framförallt närboende. Bad, solande och sportfiske är viktiga besöksanledningar. Fastmarkens vildmarksnatur attraherar besökare som efterfrågar spännande naturmiljöer. Guidade vandringar företas längs Hargemarkens klippkust.

3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i 3 skötselområden:

1. Naturmarken
2. Anordningar för besökare
3. Byggnad vid Isgrönnaviken

Skötselområde 1: Naturmarken

Beskrivning

Hargemarken utmärks av en klippig kuststräcka belägen längs Vätterns nordöstra strand. Området är bevuxet med hållmarkstallskog och mer eller mindre senvuxen barrblandskog med visst lövinslag. Det finns flera mindre bestånd av bland- och lövsumpskog i terrängsvackor där växtkraften är högre. Asp förekommer i brantområden. Inslag av ädellöv förekommer längs sydkusten och i områdets centrala del. Områdets hållmarkstallskogar uppvisar bäst naturskogskaraktär.

Hargemarken kännetecknas av markerad topografi utgörande del av Vätternförkastningens bergiga nordöstsida. Bergen inom det avgränsade området når en höjd av 175 m ö h, medan Vätterns yta ligger på 89 meters höjd. Hargemarkens södra strandlinje var under Yoldiahavets tid starkt

BESLUT

2010-03-29 Dnr: 5112-11998-2004

exponerad och fornstrandvallar från denna epok finns bevarade i den centralt belägna viken. Några hundra meter väster om denna har vågerosionen i kombination med bergets klyftstruktur format den markanta strandgrottan Fläskberget.

Den strandnära skogen utmärks av solexponerade gamla tallar och en stor mängd död tallved. I de inre delarna av Hargemarken, där andelen gran är högre, finns flera bestånd med stora koncentrationer av skägg- och tagellavar. Närheten till Vättern bidrar sannolikt till hög luftfuktighet i området. I kombination med goda ljusförhållanden i den luckiga skogen ger det upphov till ett för mossor och lavar mycket gynnsamt lokalklimat. Små våtmarker ligger spridda i skogsbestånden. Bland rödlistade kryptogamer kan nämnas förekomsten av ladlav, laxgröppa, skogsbäckmossa och petula.

Ett för länet betydande antal sällsynta och åtminstone periodvis rödlistade skalbaggar finns också i området. Arter som har mycket svårt att överleva i våra produktionsskogar. Till barrnaturskog är t ex orangevingad kamklobagge, gropig brunbagge, bronshjon och Thomsons trägnagare knutna medan björkblåxe, rödrocken *Ampedus cinnabarinus* samt bandad albrunbagge förekommer i lövnaturskog. I bergbranterna finns på många ställen äldre, solexponerade aspar. I barken, vid basen av dessa, finns på flera ställen angrepp av den vackra, kopparfärgade asppraktbaggen. Högre upp på stammarna där barken har fallit av och veden är hård, finns angrepp av stor stekelbock, *Necydalis major*, och på lägre nivå där barken ännu är kvarsittande lever *Saperda perforata*. Gamla sälgar är angripna av den vackra, stora, paranta och metallglänsande myskbocken.

Områdets stränder är i huvudsak klippiga. Längs sydkusten finns dock ett par sandiga vikar. Vid isgrönorna ligger en liten arkipelag av klippöar och längs sydkusten ligger också ett par öar. Området utgör ett unikt, nästan helt oexploaterat, område av stort värde för det rörliga friluftslivet. Här finns möjligheter till såväl klippbad som barnvänliga strandbad och till strandfiske. Den spännande vildmarknaturen lockar till äventyrsvandringar, besök av scouter och andra som söker spännande naturupplevelser.

Bevarandemål

- Våtmarker i området skall ha naturlig hydrologi
- Arealen naturskogsartad barrskog skall vara minst 65 ha
- Mängden död ved på den produktiva skogsmarken är minst 20 m³sk/hektar
- Klippstränderna naturlig moss- och lavflora skall ha gynnsamt tillstånd

Skötselåtgärder

- Ev naturvårdsbränning i enlighet med kommande regional plan
- Borttagande av skogsbestånd av främmande arter

Skötselområde 2: Anordningar för besökare***Bevarandemål***

- En väl underhållen P-plats för 10 bilar och med farbar tillfartsväg skall finnas på plats angiven i fastställd skötselplan. Nivåläggning 3.
- Informationstavlor skall finnas på fyra ställen markerade på skötselplanekartan.
- En väl utmärkt stigsystem skall finnas i området utgående från P-plats i enlighet med angivelse i skötselplanekarta samt från sommarstugeområdet i norr.
- På längre sikt kan en ytterligare anslutning via södra Hargemarksvägen bli aktuell och därmed skall i lämpligt läge längs denna anslutning parkeringsplats för 10 bilar anläggas. Här skall då också informationsskylt uppsättas. Detaljutformning får anpassas till markåtkomstens slutliga lösning.
- Eldstad skall finnas vid stranden på fastigheten Harge 5:4
- Befintligt vindskydd på fastigheten Harge 5:4 skall av markägaren hållas i gott skick eller rivas

Skötselåtgärder

- Uppsättande av nya skyltställ och informationsskyltar.
- Iordningställande och uppmärkning av vandringsleder
- Årlig tillsyn och underhåll av anordningar.
- Årlig tillsyn och underhåll av vandringsled
- Anläggning av tillfartsvägar och P-platser.

Skötselområde 3: Byggnad vid Isgrönaviken**Bevarandemål**

- Naturmark utan bebyggelse

Skötselåtgärder

- Borttagande av byggnad och återställning av omgivning till naturmark skall ske efter att förvärv skett.

4. Jakt och fiske

Jakt och fiske får bedrivas med beaktande av vad som beslutats i naturreservatets föreskrifter.

5. Referenser

Länsstyrelsen i Örebro län, 2004. Harge uddar, Verkanäset och Hargemarken. Förslag till naturreservat.

6. Uppföljning

6.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Entreprenörer ansvarar för dokumentation av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder har genomförts.

6.2 Uppföljning av bevarandemål

Ett program för uppföljning av reservatets bevarandemål skall utarbetas av Länsstyrelsen.

7. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Finansiering	Prioritering
Uppsättande av informationsskyltar	Senast år 2012	Enl skötselplanekarta	Reservatsanslag	1
Iordningställande av P-plats och tillfartsväg	Senast 2012	Enl skötselplanekarta	Reservatsanslag	1
Iordningställande av vandringsleder	Senast 2012	Enl. skötselplanekarta	Reservatsanslag	1
Underhåll av anläggningar	Årligen	Enl ovan	Reservatsanslag	1
Borttagande av byggnad samt markåterställning	Efter att åtkomst avtalats	Vid Isgrönnaviken	Reservatsanslag	1
Avveckling av bestånd av främmande trädslag	När så bedöms mest ändamålsenligt		Reservatsanslag	2
Eventuell naturvårdsbränning	I enlighet med kommande regional plan för naturvårdsbränningar	Enl kommande detaljplanläggning	Reservatsanslag	2
Uppföljning av skötselåtgärder	Efter åtgärd	Hela reservatet	Reservatsanslag	1
Uppföljning av bevarandemål	I enlighet med vad som bestäms i kommande program	Hela reservatet	Reservatsanslag	1
Ev iordningställande av P-plats	Efter 2015	Längs södra Hargemarksvägen	Reservatsanslag	2
Underhåll av vindskydd	Vid behov	Vid Södra Hargemarksvägen Harge 5:4	Markägaren	2
Iordningställande och underhåll av eldplats	Senast 2012 och därefter vid behov	Vid stranden Harge 5:4	Reservatsanslag	1

